

LIETUVOS BANKO FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTAS

Sutelktinio finansavimo platformų
operatorių ir tarpusavio skolinimo
platformų operatorių vadovams Nr.

Pagal adresatų sąrašą

DĖL SUTELKTIŲ FINANSAVIMO PLATFORMŲ OPERATORIŲ IR TARPUSAVIO SKOLINIMO PLATFORMŲ OPERATORIŲ SEKTORIUOSE KYLANČIOS PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS

Lietuvos bankas, siekdamas nustatyti ir įvertinti sutelktinio finansavimo platformų operatorių (toliau – SFPO) ir tarpusavio skolinimo platformų operatorių (toliau – TSPO) sektoriuose kylančią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (toliau – PPTF) riziką, atliko SFPO ir TSPO sektorių Lietuvos bankui pateiktų duomenų bei informacijos analizę (duomenų ataskaitinis laikotarpis – nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2021 m. gruodžio 31 d.). Atliktos analizės rezultatai buvo pristatyti SFPO ir TSPO sektorių atstovams 2022 m. rugsėjo 21 d. vykusiame atitikties susitikime.

Šiuo raštu atkreipiame SFPO ir TSPO vadovų dėmesį į Lietuvos banko atliktos PPTF rizikų vertinimo analizės rezultatus ir į tai, kad SFPO ir TSPO, vykdydami veiklą, turi tinkamai nustatyti ir vertinti kylančias PPTF rizikas ir imtis tinkamų ir proporcingų priemonių joms valdyti.

Dėl tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimo

Atsižvelgiant į faktą, kad Rusija 2022 m. vasario 24 d. pradėjo karą prieš Ukrainą bei jos gyventojus, į Europos Sąjungos (ES) ir jos sąjungininkų griežtinamas ir įtvirtinamas sankcijas ir ribojamąsias priemones Rusijos Federacijai, Baltarusijos Respublikai ir (ar) susijusiems subjektams, SFPO ir TSPO sektoriams itin svarbu atkreipti dėmesį į tinkamą vidaus kontrolės procedūrų, susijusių su tarptautinių finansinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu, nustatymą, kaip tai nurodyta Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – PPTFI) 29 straipsnio 1 punkto 4 papunktyje. Sektorių įstaigos privalo užtikrinti, kad jų taikomos priemonės ne tik formaliai atitiktų teisės aktų reikalavimus, bet ir būtų pritaikytos naujausių tarptautinių sankcijų turiniui. Be to, SFPO ir TSPO turėtų nuolat vertinti įgyvendinant tarptautines sankcijas naudojamų sistemų, duomenų bazių ir (ar) kitų priemonių efektyvumą, paskirtų žmogiškųjų ir kitų išteklių pakankumą, taip pat privalo užtikrinti, kad sankcionuoti subjektai nepasinaudotų SFPO ir TSPO teikiamomis finansinėmis paslaugomis, siekdami išvengti jiems taikomų ribojimų. Atkreipiame dėmesį į tai, kad ES taikomos ribojamosios priemonės apima ir ekonomines, ir (ar) sektorines sankcijas tam tikroms teritorijoms ir (ar) ekonomikos sektoriams, todėl, užmegzdami naujus dalykinius santykius, taip pat vykdydami sandorių ir (ar) operacijų stebėseną, SFPO ir TSPO turėtų atkreipti ypatingą dėmesį į sandorius (operacijas) ir (ar) klientus, partnerius, kurie (gali būti) susiję su sankcionuotomis teritorijomis ar tam tikrais ekonomikos sektoriais.

Papildomai rekomenduojame susipažinti su Lietuvos banko parengta tarptautinių sankcijų įgyvendinimo finansų įstaigose apžvalga, kurioje nurodomi gerosios praktikos pavyzdžiai bei atvejai, kada įgyvendinant tarptautines sankcijas taikomos priemonės turėtų būti tobulintinos¹.

¹ <https://www.lb.lt/lt/apzvalgos-ir-leidiniai/category.85/series.4357>

Dėl klientų, kurių ekonominė veikla yra susijusi su didesne PPTF rizika

Lietuvos banko atliktoje analizėje buvo nustatyta, kad kiek daugiau nei trečdalią SFPO ir TSPO klientų portfelio sudarė klientai juridiniai asmenys, kurių ekonominė veikla yra susijusi su statybų ir nekilnojamojo turto veiklos sektoriais. Remiantis 2020 m. paskelbtu Lietuvos Respublikos nacionaliniu pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimu², prekyba nekilnojamoju turtu kelia labai aukštą PPTF riziką, todėl raginame įstaigas tinkamai įvertinti su šiuo sektoriumi susijusius klientus, PPTF rizikų pobūdį ir lygį. Taip pat atkreipiame dėmesį į naujai įsigaliojusį Europos Sąjungos sutelktinio finansavimo reglamentą³, kuris ne tik suvienodino sutelktinio finansavimo paslaugų teikėjų veiklai ir licencijavimui taikomus reikalavimus, bet ir suteikė galimybę Lietuvos finansų rinkos dalyviams sutelktinio finansavimo paslaugas teikti kitose ES valstybėse, o kitų ES valstybių sutelktinio finansavimo platformų operatoriams teikti paslaugas Lietuvoje. Akcentuojame, kad operatoriai, prieš užmegzdami dalykinius santykius su ne Lietuvos Respublikos rezidentais, turėtų įsivertinti, ar reikalingos papildomos kontrolės priemonės klientų keliama PPTF rizikai nustatyti, vertinti ir valdyti.

Dėl kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo, kai tapatybė nustatoma klientui fiziškai nedalyvaujant

Remiantis SFPO ir TSPO pateiktais duomenimis, visi operatoriai kliento tapatybę nustato klientui fiziškai nedalyvaujant, tam pasitelkdami išorės paslaugų teikėjus. Vadovaujantis Europos bankininkystės institucijos (angl. *European Banking Authority* (toliau – EBA) rizikos veiksnių gairėmis⁴, dėl didesnės sukčiavimo rizikos ir anonimiškumo nuotolinis kliento tapatybės nustatymas gali būti siejamas su didesne PPTF rizika. Dėl šios priežasties SFPO ir TSPO turėtų imtis priemonių, siekdami valdyti riziką, susijusią su kliento tapatybės nustatymo jam fiziškai nedalyvaujant procesu, ir užtikrinti, kad toks kliento tapatybės nustatymas atitinka teisės aktų reikalavimus bei operatorių numatytus vidaus procedūrų reikalavimus, taikomus nuotolinio tapatybės nustatymo procesui. Be to, kai pasitelkiami išorės paslaugų teikėjai, įstaigoms būtina užtikrinti tinkamą kliento ir (ar) kliento naudos gavėjo tapatybės nustatymo kokybę ir privaloma tinkamai įgyvendinti vidaus procedūras, reglamentuojančias tapatybės nustatymą, ir jų laikytis. Atkreipiame dėmesį, kad kai tapatybė nustatoma klientui fiziškai nedalyvaujant bei naudojantis išorės paslaugų teikiamomis techninėmis priemonėmis, be PPTFPĮ 11 straipsnyje 1 dalyje išvardytų reikalavimų, SFPO ir TSPO privalo užtikrinti atitiktį ir Techniniams reikalavimams kliento tapatybės nustatymo procesui, kai tapatybė nustatoma nuotoliniu būdu, naudojantis elektroninėmis priemonėmis, leidžiančiomis tiesioginio vaizdo perdavimą, patvirtintiems Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. V-314 „Dėl Techninių reikalavimų kliento tapatybės nustatymo procesui, kai tapatybė nustatoma nuotoliniu būdu, naudojantis elektroninėmis priemonėmis, leidžiančiomis tiesioginio vaizdo perdavimą, patvirtinimo“.

Dėl vidaus kontrolės priemonių ir dalykinių santykių ir operacijų stebėsenos

SFPO ir TSPO turėtų detalai įvertinti su jų veikla, teikiamomis paslaugomis ir aptarnaujamais klientais susijusias PPTF rizikas bei nustatyti atitinkamas kontrolės priemones šioms rizikoms valdyti: reguliariai vertinti nustatytų vidaus kontrolės procedūrų ir priemonių PPTF prevencijos srityje efektyvumą ir su tuo susijusius procesus, imtis veiksmų, kad PPTF prevencijos reikalavimai būtų vykdomi. Papildomai raginame SFPO ir TSPO atkreipti dėmesį į visos veiklos PPTF rizikos vertinimą (periodišką jo atlikimą, kokybę ir kontrolės priemonių vertinimo metu nustatytoms rizikoms valdyti taikymą). Pažymime, kad visos veiklos rizikos vertinimas ir jo svarba akcentuojami ir Nurodymų⁵ 26–38 punktuose. Be to, SFPO ir TSPO privalo atlikti PPTF prevencijos atitikties procedūrų vertinimą, kaip tai nustatyta PPTFPĮ 29 straipsnio 4 dalyje, ir reguliariai įsivertinti, ar naudojamos PPTF prevencijos priemonės veikia tinkamai.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad, remiantis gautais duomenimis, SFPO ir TSPO atlieka mažai vidinių tyrimų ir teikia itin mažai pranešimų Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Dėl šios priežasties SFPO ir TSPO itin svarbu stiprinti

² https://www.fntt.lt/data/public/uploads/2020/05/final-nra_lt_v3.pdf

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020R1503>

⁴ Europos bankininkystės institucijos (angl. *European Banking Authority*) gairės pagal Direktyvos (ES) 2015/849 17 straipsnį ir 18 straipsnio 4 dalį dėl deramo klientų tikrinimo ir veiksnių, į kuriuos kredito ir finansų įstaigos turėtų atsižvelgti vertindamos su atskirais dalykiniais santykiais ir vienkartiniais sandoriais ir (ar) operacijomis susijusią pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, kuriomis panaikinamos ir pakeičiamos Gairės JC/2017/371.

⁵ Lietuvos banko valdybos 2015 m. vasario 12 d. nutarimu Nr. 03-17 „Dėl Finansų rinkos dalyviams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, patvirtinimo“.

kliento dalykinių santykių ir operacijų stebėseną (tiek momentinę, tiek retrospektyvia), gerinti atliekamų vidinių tyrimų kokybę ir tobulinti išvadų dokumentavimą. Naujausiame Europos Komisijos atliktame PPTF rizikos vertinime Europos Sąjungos mastu⁶ taip pat pažymima klientų lėšų šaltinio ir dalykinių santykių tikslo nustatymo svarba, operatoriams siekiant apsisaugoti nuo neteisėto jų panaudojimo PPTF schemose. Siekiant sustiprinti turimus stebėsenos procesus, rekomenduojame susipažinti su Lietuvos banko parengta apžvalga dėl klientų dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos⁷, kurioje apžvelgiami praktiniai stebėsenos įgyvendinimo aspektai bei pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai.

Pabrėžiame, kad SFPO ir TSPO, siekdami įgyvendinti pirmiau išvardytus teisės aktų reikalavimus, turi užtikrinti pakankamą išteklių PPTF prevencijos funkcijoms vykdyti kiekį bei darbuotojų kompetencijos tobulinimą PPTF prevencijos srityje. Lietuvos banko mokymai aktualiomis PPTF prevencijos temomis vyksta per VŠĮ Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centrą⁸, Lietuvos bankas taip pat reguliariai organizuoja atitikties specialistų susitikimus, kuriuose pristatoma informacija apie sektoriams aktualias PPTF rizikas, teisėkūros naujoves ir kitus svarbius klausimus. Lietuvos bankas tikisi, kad SFPO ir TSPO vadovai skatins už PPTF prevenciją atsakingus SFPO ir TSPO darbuotojus aktyviai dalyvauti Lietuvos banko rengiamuose atitikties susitikimuose ir mokymuose.

Atsižvelgdami į Lietuvos banko atliktos SFPO ir TSPO duomenų analizės rezultatus, Nacionalinio rizikos vertinimo rezultatus, EBA nuomonę dėl PPTF rizikų, su kuriomis susiduria ES finansų sektorius⁹, pažymime, kad SFPO ir TSPO įstaigos, įgyvendindamos PPTFPĮ reikalavimus, siekdamos tinkamai valdyti PPTF rizikas ir užkirsti kelią pinigų plovimui, teroristų finansavimui, **turėtų stiprinti vidaus kontrolės procedūras ir priemones, susijusias su tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimu, nuolatine kliento dalykinių santykių ir operacijų stebėseną, kliento tapatybės nustatymo procesu ir PPTF rizikos vertinimu.**

⁶ Europos Komisijos atlikto PPTF rizikos vertinimo 2022 m. spalio 27 d. ataskaita <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0344&from=EN>

⁷ Nuolatinės kliento dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos apžvalga https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/34828_5fad34d9063f96ba03fa46886cca74f7.pdf

⁸ Daugiau informacijos apie VŠĮ Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro organizuojamus mokymus galima rasti <https://amlcenter.lt/mokymai-ir-renginiai/>

⁹ 2021 m. Europos bankininkystės institucijos nuomonė dėl PPTF rizikų https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2021/963685/Opinion%20on%20MLTF%20risks.pdf